

- **Teksti:** Arto Huuskonen, tutkimusprofessori, Luke, Irene Kuhmonen, projektitutkija, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu sekä Tuomas Kuhmonen, tutkimusjohtaja, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
- **Kuvat:** Tuomas Kuhmonen

Millainen olisi Kasvis-Suomi?

Mitäpä jos suomalaiset siirtyisivät kokonaan kasvisruokavalioon? Muutokset olisivat merkittäviä paitsi pellonkäytössä, myös koko ruokajärjestelmässä. Näitä kysymyksiä on kartoitettu Kotietu-hankkeessa, joka selvittää Suomen kotieläintuotannon vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia.

Nauta-lehdessä 1/2020 esiteltiin Kotietu-hanke, jossa mallinnetaan Suomen kotieläintuotannon vaihtoehtoisten kehityspolkujen yhteiskunnallisia vaikutuksia. Hankkeen ensimmäisessä työpaketissa laadittiin viisi tulevaisuuskuvaavuodelle 2040. Ne on havainnollistettu oheisessa kuvassa. Eri tulevaisuuksien todennäköisyyteen tai toivottavuuteen ei työssä otettu kantaa, vaikka jotkin tulevaisuuksista vaikuttavatkin ehkä todennäköisemmiltä kuin toiset.

Tulevaisuuskuvioiden sisältöä ja vuorovaikutussuhteita tarkennettiin ensi-

sijaisesti haastatteluaineistojen pohjalta. Haastatteluihin osallistuneet henkilöt edustivat tarjontaketjun eri osia sekä eri näkökulmia ruokajärjestelmään. Tästä lehdestä alkavassa viisi-osaisessa juttusarjassa tulevaisuuskuvia esitellään yksityiskohtaisemmin, aloittaen Kasvis-Suomesta.

MIKSI KASVIS-SUOMEEN?

Kasvis-Suomi syntyy arvojen muutoksesta. Kuluttajat tulkitsevat maailmaa niin, että eläimillä ja ihmisillä on samat oikeudet, eikä eläimiä saa käyttää hyväksi ihmisten tarpeiden tyydyttämisessä.

Tämä sulkee kotieläintuotteiden lisäksi pois myös kalojen ja riistan hyödyntämisen. Kulutusmuutoksen taustalla oleviin tekijöihin sisältyvät myös muun muassa terveys- ja ilmastokysymykset.

Muutoksen seurauksena suomalaiset syövät vain kasvisruokaa, jolloin viljojen kulutus kaksinkertaistuu ja palkokasvien moninkertaistuu nykyisestä tasostaan. Samoin perunan kulutus kasvaa merkittävästi. Myös ns. teknoruoalla (esimerkiksi soluviljely) on roolinsa tässä tulevaisuudessa.

MUUTOKSIA TUOTANTOTAVOISSA JA PELLONKÄYTÖSSÄ

Kotieläintuotanto luonnollisesti loppuu, mikä vapauttaa suuren määrän rehuksi käytettävää peltoalaa maan keski- ja pohjoisosista, kun ravintokasvien viljely keskittyy parhaille tuotantoalueille eteläisempään Suomeen.

Kasvis-Suomi

Kaupallinen kotieläintuotanto loppuu ja suomalaiset syövät kasvisruokaa.

Ympäristö-Suomi

Kotieläintuotanto vähenee merkittävästi ja palvelee ensisijaisesti ympäristönhoitoa.

Terveys-Suomi

Punaisen lihan tuotanto ja kulutus vähenevät jonkin verran.

Huoltokiky-Suomi

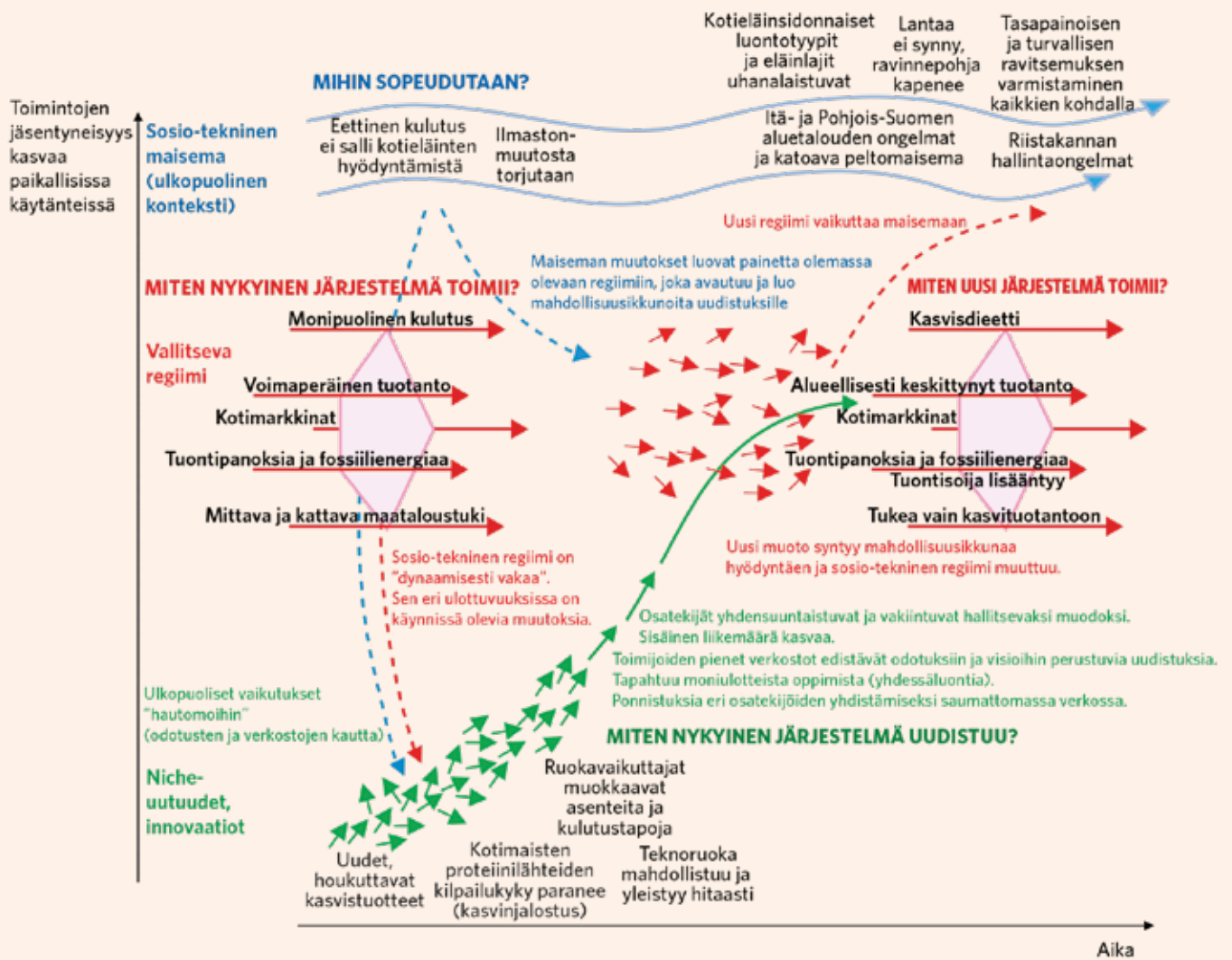
Kohentuva eläintuotteiden ja tuotantopanosten omavaraisuus palvelee ensisijaisesti huoltovarmuutta.

Kotieläin-Suomi

Vastataan kasvavaan vientikysyntään; kotieläintuotanto ja rehuntarve kasvavat merkittävästi.

Tulevaisuuskuvat laadittiin kuvaamaan keskenään hyvin erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia.

Kasvi-Suomi: ruokajärjestelmän systeeminen muutos.

Osa vapautuvasta peltoalasta metsitetään, osa käytetään energiantuotantoon esimerkiksi biokaasunurmina, osa jää hoitamattomana pusikoitumaan ja osa parhaista rehupelloista hyvillä viljelyalueilla siirtyy ravintokasvien tuotantoon. Valkuaiskasvien viljely lisääntyy huomattavasti, koska eläintuotteiden proteiini täytyy korvata kasvisvalkuaisella.

Kotieläinten tuottama lanta ravinteineen loppuu, minkä vuoksi esimerkiksi luomutuotanto on kiertoviljelyn varassa, mikä kasvattaa peltoreservin tarvetta. Viljelyriskit kasvavat, kun rehulautuiselle viljelle ei ole enää kysyntää.

MUUTOKSIA KOKO RUOKAJÄRJESTELMÄSSÄ

Maataloustulo, maatalouden työllisten määrä ja maatilojen lukumäärä vähenevät eli maatalouselinkeino pienenee. Samoin vähenevät monet maatalous-

elinkeinon kerrannaisvaikutukset panosten tuotannossa ja elintarviketaloustuksessa. Lanan poistuminen kaventaa ravinnepohjaa ja voi vaikuttaa peltomaan rakenteeseen. Kasvituotevalikoima monipuolistuu ja kasvisproteiinia, kuten soijaa, tuodaan ulkomailta nykyistä enemmän.

Siinä missä Kasvis-Suomeen siirtyminen vastaa osaan nykyisen ruokajärjestelmän kestävyysshaasteista, se myös luo uusia ongelmia. Viljelyn nykyistä voimakkaampi keskittyminen parhaille tuotantoalueille voi jopa lisätä paikallisia ympäristöhaittoja. Maatalouden hiilensidontaa vähentää nurmialan vähentyminen, mutta kasvattaa rehukäytöstä vapautuvan pellon metsitys ja suopeltojen ennallistaminen.

Karjan poistuminen vähentää ilmastopäästöjä. Karjan laidunnuksesta riippuvaiset luontotyypit ja lukuivat kasvi-, hyönteis- ja lintulajit harvinaistuvat tai

katoavat. Kun riistaa ei hyödynnetä ravinnoksi, hirvi- ja peurakannan laajuus on luonnon oman säätelyn varassa.

Kasvis-Suomeen siirtyminen kasvattaa maan sisäistä eriarvoisuutta ja heikentää toimeentulomahdollisuuksia erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen karjaseuduilla. Myös maisemalliset muutokset ovat suuria.

Koska kasvisdieetti vaatii huolellista suunnittelua, osalla väestöstä tasapainoisen ruokavalion säilyttäminen voi olla haasteellista. •

Suomen kotieläintuotannon tulevaisuus-kuvat -raportti on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa www.utupub.fi/handle/10024/147943.

Kotietu-hanketta toteuttavat Luonnonvara-keskus (Luke), Tulevaisuuden tutkimuskeskus Turun yliopistosta ja Jyväskylän yliopiston Kauppakorkeakoulu. Hanketta rahoittavat Maatilatotalouden kehittämisrahasto (MAKERA), A-Tuottajat, HKScan, Lantmännen Feed, MTK, Snellman, Salaojituksen Tukisäätiö ja Valio.